

ΠΥΡΓΟΣ
ΜΠΑΖΑΙΟΥ

Πλέοντας στο
ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ

Πρόλογος

S. Pinargenti: Αρχιπέλαγος, 1573. Συλλογή Alpha Bank

Η Alpha Bank στο πλαίσιο της ενεργής παρουσίας και της έμπρακτης συμμετοχής της σε θέματα πολιτισμού τόσο στα αστικά κέντρα, όσο και στην περιφέρεια, αποφάσισε να συνδράμει από κοινού με το Μουσείο Μπενάκη στην έκθεση "Πλέοντας στο Αρχιπέλαγος", που διοργανώνει ο Πολιτιστικός Οργανισμός «Αιών» στον Πύργο Μπαζαίου της Νάξου το καλοκαίρι του 2004.

Τα εκθέματα που απαρτίζουν την έκθεση προέρχονται τόσο από τη συλλογή του Μουσείου Μπενάκη, όσο και από τη συλλογή της Alpha Bank και συγκεκριμένα από την ενότητα των χαρτών και των τοπογραφικών θεμάτων των Ευρωπαίων περιηγητών που διέπλευσαν το Αιγαίο από τον 15ο έως τον 19ο αιώνα. Επίσης, υλικό που σχετίζεται με την περίοδο αυτή και πλησιάζει την εικόνα της, προέρχεται από το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, το Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος και το Νομισματικό Μουσείο.

Η Alpha Bank, αναγνωρίζοντας τη συνεχή προσπάθεια και το σημαντικό έργο που επιτελεί ο Πολιτιστικός Οργανισμός «Αιών», προέβη στη χορηγία του έντυπου υλικού της εκθέσεως.

ALPHA BANK

Πλέοντας στο ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ

Από την Ενετοκρατία στον Αγώνα της Ανεξαρτησίας

F.J.J. von Reilly: Αιγαίο Πέλαγος, 1789.
Συλλογή Alpha Bank

Μοναδικής ομορφιάς σύμπλεγμα νησιών στο μέσο του Αιγαίου Πελάγους, οι Κυκλάδες σχηματίζουν μια νοτιή γέφυρα μεταξύ της Ελληνικής Χερσονήσου και της Μικράς Ασίας. Χώρος σημαντικού πολιτισμού, ήδη από το 3000 π.Χ. τα νησιά βρέχονται αδιάκοπα από τα κύματα της Ιστορίας, που επηρεάζουν τη διαμόρφωση τόσο του φυσικού, όσο και του έμψυχου χώρου.

Βυζαντινός Δρόμων, μοντέλο, Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος.
Κατά τη βυζαντινή περίοδο τα νησιά των Κυκλάδων ανήκαν στο θέμα του Αιγαίου Πελάγους. Ο «Δρόμων», ήταν το πλοίο που προστάτευε τη θαλασσινή επικράτεια και εξασφάλιζε τη ναυτική υπεροχή του Βυζαντίου.

Το Δουκάτο του Αρχιπελάγους

Ενετική Γαλέρα, μοντέλο, Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος. Κωπήλατο ιστιοφόρο πλοίο των Βενετών που κυριάρχησε στη Μεσόγειο από τον 13ο έως τον 18ο αιώνα.

Μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης το 1204 από τα στρατεύματα της τέταρτης σταυροφορίας και το διαμελισμό της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας μεταξύ Φράγκων και Βενετών, η Γαληνοτάτη Δημοκρατία του Αγίου Μάρκου αναδεικνύεται σε κυρίαρχη θαλάσσια δύναμη της ανατολικής Μεσογείου για τους επόμενους πέντε αιώνες. Τις Κυκλάδες καθώς και άλλα νησιά του Αιγαίου, που δεν είχαν συμπεριληφθεί στη διανομή των βυζαντινών εδαφών, αναλαμβάνουν να κατακτήσουν για λογαριασμό της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας Βενετοί ευγενείς. Ανάμεσά τους, ο Marco Sanudo καταλαμβάνει το 1207 μεγάλο αριθμό νησιών των Κυκλάδων, όπου ιδρύει με έδρα του τη Νάξο, το Δουκάτο του Αιγαίου ή του Αρχιπελάγους.

Τα νομίσματα της θαλασσοκράτειρας Γαληνοτάτης, αργυρά και χρυσά, αναγνωρίζονται ως οι πλέον φερέγγυες μονάδες διακρατικών συναλλαγών και χρησιμοποιούνται ευρύτατα από τους νησιωτικούς πληθυσμούς.

Ενετική Δημοκρατία, χρυσό Ducato του δόγη Francesco Foscari (1423-1457), Αθήνα, Νομισματικό Μουσείο.

Χαρτογράφηση του Αρχιπελάγους

Καθώς τα νησιά του Αιγαίου αποτελούν αναπόφευκτο ενδιάμεσο στη θαλάσσια επικοινωνία της Δύσης με την Ανατολή και σημείο συνάντησης αλλά και αναμέτρησης διαφορετικών πολιτισμών, γίνονται από πολύ νωρίς αντικείμενο παρατηρήσεων, περιγραφών και ποικίλων απεικονίσεων. Η επίμονη χαρτογράφηση των νησιών και μάλιστα από χαρτογράφους διαφόρων χωρών καταδεικνύει τη σημασία που είχαν για τις δυνάμεις της εποχής.

Ο όρος «Αρχιπέλαγος» - Arcipelago στα ιταλικά, Archipel στα γαλλικά και αγγλικά - ο οποίος χρησιμοποιήθηκε για να περιγράψει τα πυκνά συμπλέγματα των νησιών, γεννήθηκε στο Αιγαίο ως παραφθορά του Aegioipelago, στα χείλη των Λατίνων ναυτικών.

Έπειτα από μακρά περίοδο έντονου βενετοτουρκικού ανταγωνισμού, οι Τούρκοι κυριαρχούν στο Αιγαίο. Καταλύουν το 1566 το Δουκάτο του Αρχιπελάγους και προσαρτούν τις Κυκλάδες στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, με εξαίρεση την Τήνο, η οποία παραμένει υπό ενετική κυριαρχία έως το 1715.

Ενετική Δημοκρατία, αργυρό Ducato Nuovo ή Ducatello του δόγηδος Domenico Contarini (1659-1674), Αθήνα, Νομισματικό Μουσείο.

S. Pinargenti: Νάξος, 1573. Συλλογή Alpha Bank

G. Rosaccio: Ανάφη, 1598. Συλλογή Alpha Bank

G. Rosaccio: Αμοργός, 1598. Συλλογή Alpha Bank

G. Rosaccio: Μήλος, 1598. Συλλογή Alpha Bank

Ξένοι Περιηγητές από τον 17ο έως τον 19ο αιώνα.

Αν και σποραδικές οι απεικονίσεις των Κυκλάδων, που απαντούν στα οδοιπορικά χρονικά των Ευρωπαίων περιηγητών, οι οποίοι επισκέφθηκαν την Ελλάδα κατά τη διάρκεια του 17ου έως και το 19ο αιώνα, η αποτύπωσή τους σε περιηγητικές εικονογραφημένες εκδόσεις, σε συνδυασμό με τα πρωτότυπα ζωγραφικά έργα, συγκροτούν ένα πολύτιμο αρχείο οπτικών μαρτυριών για το τοπίο, την αρχιτεκτονική, τις αρχαιότητες, τις ενδυμασίες, τα ήθη και έθιμα των κατοίκων των νησιών κατά το μεσαίωνα και τη τουρκοκρατία.

Ενδυμασία
Femmes De Nio.

Άποψη της Νάξου
με την Πορτάρα,
1795,
υδατογραφία του
Thomas Hope.
Μουσείο
Μπενάκη.

Από την αρχαιότητα έως και σήμερα, οι ναυτικοί πάντα αντιμετωπίζουν τους κινδύνους της θάλασσας, όπως είναι τα ναυάγια και η πειρατεία, με την παράκληση, την υποσχέση και την αφιέρωση αντικειμένων πριν ή μετά το σωτήριο θαύμα.

Τάμα με εγχάρακτο
σχέδιο καϊκιού με
λεπτομερή
αποτύπωση
εξαρτημάτων
πραγματικού
αθιευτικού.
Μουσείο Μπενάκη.

Η Ανάπτυξη της Ναυτιλίας

Στις αρχές του 18ου αιώνα ξεκινάει η κοινωνική και οικονομική αναδιάρθρωση του αιγαιοπελαγίτικου χώρου.

Στα διοικητικά προνόμια, που απολαμβάνουν από το 1701 τα νησιά του Αιγαίου, θα προστεθούν, μετά το τέλος του ρωσοτουρκικού πολέμου (1768-1774), εμπορικά προνόμια, ενώ παράλληλα η κατάλυση της Ενετικής Δημοκρατίας από τους Γάλλους (1797), ο αγγλογαλλικός ανταγωνισμός κατά τους ναπολεόντειους πολέμους (1792-1815), αλλά και ο περιορισμός της πειρατείας, δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες για την έντονη δραστηριοποίηση των νησιωτών και την αλματώδη ανάπτυξη της ελληνικής εμπορικής ναυτιλίας.

8 reales Φερδινάνδου Ζ' Ισπανίας (1808-1823), χρονολογία κοπής: 1821. Αθήνα, Νομισματικό Μουσείο.

Τα ισπανικά τάληρα, γνωστά από τα τέλη του 17ου αι. στον ελληνικό χώρο ως δίστηλα ή κολονάτα, αποτελούσαν πανίσχυρη μονάδα διεθνών συναλλαγών και ήταν αυτά που συγκέντρωναν στις κασέλες τους οι караβοκύρηδες των ναυτικών νησιών.

Ο Ναυτικός Αγώνας του 1821

Σκουλαρίκια караβέλες, από χρυσό και σμάλτο, Σίφνος 17ος-18ος αι. Μουσείο Μπενάκη.

Οι Έλληνες, ως παραδοσιακά ναυτικός λαός, διαθέτουν στις αρχές του 19ου αιώνα αξιόλογη εμπορική ναυτιλία, πληρώματα με πλούσια πολεμική πείρα και μια δυναμική κοινωνική τάξη πηλοκτητών και καπεταναίων. Όταν ξεσπάει η Ελληνική Επανάσταση του 1821 βρίσκει τους πληθυσμούς του Αιγαίου προετοιμασμένους για το μεγάλο αγώνα.

Στη Μύκονο, η Μαντώ Μαυρογένους τίθεται επικεφαλής των επαναστατημένων συμπατριωτών της, εξοπλίζει και επανδρώνει δύο καράβια και παίρνει ενεργό μέρος στην αντίσταση εναντίον του τουρκικού στόλου. Κατά τη διάρκεια του Αγώνα, της απονεμήθηκε ο βαθμός του αντιστρατήγου, τιμή μοναδική για γυναίκα την εποχή εκείνη.

Προσωπογραφία της Μαντώς Μαυρογένους, Ελαιογραφία Φ. Ζωναρά, 1901. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

Χάρτης της Ελλάδος, χαλκογραφία, 19ος αι. Μουσείο Μπενάκη.

Μετά το τέλος της Επανάστασης, το 1830, οι Κυκλάδες ενσωματώνονται στο Νεότερο Ελληνικό Κράτος και, ως αναπόσπαστο τμήμα του, ακολουθούν πλέον τη ροή της Ιστορίας του.

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Φίλιππος Μазαράκης, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο
Γιόργκα Νικολάου, Νομισματικό Μουσείο
Ειρήνη Οράτη, Συλλογή Έργων Τέχνης Alpha Bank
Άρης Ραπίδης, Συλλογή Έργων Τέχνης Alpha Bank
Κηλοπάτρα Ρηγάκη, Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος
Κάτε Συνοδιού, Μουσείο Μπενάκη
Φανή-Μαρία Τσιγκάκου, Μουσείο Μπενάκη
Σοφία Χανδακά, Μουσείο Μπενάκη

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ-ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

Μάριος Βαζαίος, Πολιτιστικός Οργανισμός "ΑΙΩΝ".

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Αθανάσιος Κωτσάκης, Ιστορικός

ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Νίκος Ξυδάκης, Συνθέτης

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

"ΑΙΩΝ" Πολιτιστικός Μη Κερδοσκοπικός Οργανισμός
Πρατίνου 72, 116 34 Αθήνα,
τηλ. 210 7258741, e-mail: aeongr@otenet.gr.
Μουσείο Μπενάκη, Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος,
Νομισματικό Μουσείο, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, Συλλογή Έργων Τέχνης Alpha Bank.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Σχολή Ναυτικών Δοκίμων, Λύκειο Ελληνίδων Σύρου, Καθολική Αρχιεπισκοπή Νάξου-Τήνου.

ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Υπουργείο Πολιτισμού, Υπουργείο Αιγαίου, Δήμος Δρυμαλίας Νάξου.

ΧΟΡΗΓΟΙ

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΠΥΡΓΟΣ ΜΠΑΖΑΙΟΥ

12ο χλμ.
Χώρας Νάξου-Αγιασός
Τηλ. 22850 31 402

Διάρκεια Έκθεσης:
17/7 – 12/9/2004
Ώρες Λειτουργίας
Καθημερινά:
10.00 – 17.00

Η εκτύπωση του εντύπου
έγινε με την
ευγενική χορηγία της
ALPHA BANK

